

Grażyna Karmowska

Akademia Rolnicza w Szczecinie

ANALIZA PORÓWNAWCZA DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW „A” I „B”

1. Wstęp

Podjęmowanie decyzji w podmiotach gospodarczych wymaga dopływu aktualnych i rzetelnych informacji. Jednym z narzędzi pozwalających opracować takie informacje jest analiza ekonomiczna. Kierownictwo każdej firmy, dążąc do zwiększenia efektywności jej funkcjonowania, potrzebuje informacji dotyczącej sytuacji przedsiębiorstwa, zarówno wewnętrznej jak i zewnętrznej. Muszą to być informacje użyteczne, pomocne przy podejmowaniu trafnych decyzji a ponadto maksymalnie eliminujące ryzyko. Poza badaniem ilościowych stron zjawisk, niezbędna jest odpowiednia interpretacja wyników, porównanie ich z prawidłowościami danej dziedziny i wydanie sądu wartościującego strukturę i dynamikę przeprowadzonych badań.

2. Metody analizy

Celem opracowania jest porównawcza analiza ekonomiczna dwóch firm działających w tej samej branży, w tym samym województwie. Opracowania dokonano na podstawie danych źródłowych badanych firm. Do analizy użyto wybranych wskaźników.

Badanie aktywów firmy przeprowadzono za pomocą trzech wskaźników dynamiki majątku, dotyczących majątku całkowitego, trwałego i obrotowego:

$$\text{wskaźnik dynamiki majątku całkowitego} = \frac{\text{majątek całkowity rozpatrywanego okresu} \times 100}{\text{majątek całkowity poprzedniego okresu}}$$

$$\text{wskaźnik dynamiki majątku trwałego} = \frac{\text{majątek trwały rozpatrywanego okresu} \times 100}{\text{majątek trwały poprzedniego okresu}}$$

$$\text{wskaźnik dynamiki majątku obrotowego} = \frac{\text{majątek obrotowy rozpatrywanego okresu} \times 100}{\text{majątek obrotowy poprzedniego okresu}}$$

Dopełnieniem analizy sytuacji majątkowej jest badanie struktury majątku badanych obiektów. Służą temu wskaźniki struktury, wyrażające procentowy udział każdej grupy czy składnika majątkowego w majątku całkowitym. W analizie wykorzystano dwa podstawowe wskaźniki oceny struktury majątku:

$$\text{wskaźnik udziału majątku trwałego} = \frac{\text{majątek trwały} \times 100}{\text{majątek całkowity}}$$

$$\text{wskaźnik udziału majątku obrotowego} = \frac{\text{majątek obrotowy} \times 100}{\text{majątek całkowity}}$$

Analiza sytuacji kapitałowej pozwala zbadać strukturę źródeł finansowania przedsiębiorstwa oraz ocenić zaistniałe w tym okresie zmiany [Kolaczyk 1999, s. 390].

Istotnym elementem analizy sytuacji kapitałowej jest określenie zmiany kapitałów w czasie, czemu służą wskaźniki dynamiki kapitałów. Wartość wskaźnika wyższa od 100% oznacza zwiększenie wartości badanego elementu w danym okresie, natomiast wartość poniżej 100% oznacza jego zmniejszenie. Występują trzy wskaźniki dynamiki kapitałów:

$$\text{wskaźnik dynamiki kapitałów całkowitych} = \frac{\text{kapitały całkowite w rozpatrywanym okresie} \times 100}{\text{kapitały całkowite w poprzednim okresie}}$$

$$\text{wskaźnik dynamiki kapitałów własnych} = \frac{\text{kapitały własne w rozpatrywanym okresie} \times 100}{\text{kapitały własne w poprzednim okresie}}$$

$$\text{wskaźnik dynamiki kapitałów obcych} = \frac{\text{kapitały obce w rozpatrywanym okresie} \times 100}{\text{kapitały obce w poprzednim okresie}}$$

Badania struktury kapitału dokonano za pomocą wskaźników udziału kapitałów:

$$\text{wskaźnik udziału kapitałów własnych} = \frac{\text{kapitały własne} \times 100}{\text{kapitały całkowite}}$$

$$\text{wskaźnik udziału kapitałów obcych} = \frac{\text{kapitały obce} \times 100}{\text{kapitały całkowite}}$$

Analizę wskaźnikową rentowności przeprowadzono za pomocą wskaźników: rentowności majątku (ROA), rentowności kapitału własnego (ROE) i zyskowności netto sprzedaży:

$$\text{rentowność majątku (ROA)} = \frac{\text{wynik finansowy netto} \times 100}{\text{średnioroczny stan aktywów}},$$

$$\text{rentowność kapitału własnego (ROE)} = \frac{\text{wynik finansowy netto} \times 100}{\text{średnioroczny stan kapitału własnego}},$$

$$\text{zyskowość netto sprzedaży} = \frac{\text{wynik finansowy netto} \times 100}{\text{przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów}}.$$

Analiza sprawności działania zbadana została za pomocą trzech wskaźników: szybkości obrotu należnościami w dniach, stopnia spłaty zobowiązań w dniach i szybkości obrotu zapasów w dniach:

$$\text{wskaźnik szybkości obrotu należnościami (w dniach)} = \frac{\text{średnioroczny stan ogółu należności z tytułu dostaw i usług} \times 365}{\text{przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów}},$$

$$\text{wskaźnik stopnia spłaty zobowiązań (w dniach)} = \frac{\text{średnioroczny stan ogółu zobowiązań z tytułu dostaw i usług} \times 365}{\text{wartość sprzedanych towarów i materiałów} + \text{koszt wytworzenia sprzedanych produktów}},$$

$$\text{wskaźnik szybkości obrotu zapasów (w dniach)} = \frac{\text{średnioroczny stan zapasów} \times 365}{\text{wartość sprzedanych towarów i materiałów} + \text{koszt wytworzenia sprzedanych produktów}}.$$

3. Charakterystyka badanych obiektów

Badane obiekty są nadleśnictwami. Okres badań obejmuje lata 2002-2005. Nadleśnictwo jest podstawową, samodzielną jednostką organizacyjną wchodzącą w skład Lasów Państwowych i jako państwowa jednostka organizacyjna nie posiada osobowości prawnej.

Przedmiotami działalności nadleśnictwa są:

- gospodarka leśna – działalność leśna w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania oraz powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, a także sprzedaż tych produktów oraz realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu,
- budowa i utrzymanie dróg leśnych, urządzeń melioracyjnych oraz budynków i budowli związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej na terenie nadleśnictwa,
- prowadzenie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa w zakresie powierzonym.

Badane Nadleśnictwa „A” i „B” gospodarują na podobnej powierzchni około 19 tys. ha każde. Średnioroczne zatrudnienie w okresie badanym wynosiło od 54 do 76 osób. Działania nadleśnictwa związane są z realizacją zasady zrównoważonego rozwoju.

4. Wyniki analizy

Analiza sytuacji majątkowej polega na zbadaniu wielkości i dynamiki aktywów ujętych w bilansie. Sukcesywne powiększanie majątku przedsiębiorstwa oznacza jego rozwój. W tab. 1 przedstawiono dynamikę majątku w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Majątek trwały w Nadleśnictwie „A” zwiększył się w badanym okresie o 24%, a w Nadleśnictwie „B” o 14%. Majątek obrotowy Nadleśnictwa „A” zmniejszył się o ok. 7% w ciągu 4 lat, natomiast wzrósł o 28% w Nadleśnictwie „B”. Majątek całkowity w obu nadleśnictwach wzrósł o ok. 16%.

Tabela 1. Wskaźniki dynamiki majątku (w %)

Wyszczególnienie		2003 (2002=100%)	2004 (2003=100%)	2005 (2004=100%)	2005 (2002=100%)
Wskaźnik dynamiki majątku całkowitego	A	100,07	108,15	107,48	116,34
	B	102,39	105,95	107,48	116,60
Wskaźnik dynamiki majątku trwałego	A	98,89	118,93	105,61	124,22
	B	97,54	102,09	114,64	114,16
Wskaźnik dynamiki majątku obrotowego	A	103,62	77,40	115,66	92,78
	B	125,30	120,13	85,11	128,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bilansów nadleśnictw.

Dopełnieniem analizy sytuacji majątkowej jest zbadanie struktury majątku badanych obiektów. Służą temu wskaźniki struktury, wyrażające procentowy udział każdej grupy czy składnika majątkowego w majątku całkowitym.

Tabela 2. Struktura majątku (w %)

Wyszczególnienie		2002	2003	2004	2005
Wskaźnik udziału majątku trwałego	A	74,93	74,03	81,41	80,00
	B	82,53	78,62	75,76	80,80
Wskaźnik udziału majątku obrotowego	A	25,07	25,97	18,59	20,00
	B	17,47	21,38	24,24	19,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bilansów nadleśnictw.

Udział majątku trwałego w majątku całkowitym w badanym okresie wynosił przeciętnie w Nadleśnictwie „A” 77,60%, natomiast w Nadleśnictwie „B” 79,43%. Średni udział majątku obrotowego w „A” wynosił 22,40% a w „B” 20,57%. Z tego

wynika, że stosunek majątku trwałego do obrotowego w obu przypadkach w rozpatrywanym okresie wynosił 1:4. Z punktu widzenia ekonomicznego przewaga wartości majątku trwałego nad obrotowym nie jest zjawiskiem korzystnym. Oznacza to bowiem małą elastyczność majątku oraz małą zdolność do osiągania zysku. Jednakże badane obiekty nie są przedsiębiorstwami, których działalność jest nastawiona na zysk, choć jest on pożądanym. Wynika to z tego, iż każde nadleśnictwo jest jednostką wchodzącą w skład Lasów Państwowych, które reprezentują Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia i zysk z ich działalności trafia także do Skarbu Państwa. Oba nadleśnictwa w latach 2002-2005 powiększały sukcesywnie swój kapitał. W obu przedsiębiorstwach, w tych samych okresach czasu, wystąpiły podobne zmiany poszczególnych elementów kapitałów (tab. 3).

Kapitał całkowity wykazywał w obu przypadkach tendencję wzrostową. Wartości wskaźników dynamiki kapitałów całkowitych były prawie identyczne jak wyniki wskaźników dynamiki majątku całkowitego. Kapitały całkowite przyrastały w badanym okresie o ok. 16%. Kapitały własne w początkowym okresie zmniejszyły nieco wartość, a następnie w 2005 r. wzrosły o ponad 16%, w obu przypadkach. Kapitały obce w latach 2002-2004 zwiększały się w dość dużym tempie, głównie z powodu dużych zmian w pozycji „Zobowiązania krótkoterminowe” w bilansie. Jedynie w 2005 r. znacznie się zmniejszyły.

Tabela 3. Wskaźniki dynamiki kapitałów (w %)

Wyszczególnienie		2003	2004	2005
Wskaźnik dynamiki kapitałów całkowitych	A	100,07	108,15	107,48
	B	102,39	105,95	107,48
Wskaźnik dynamiki kapitałów własnych	A	96,17	96,35	116,02
	B	99,67	98,63	116,48
Wskaźnik dynamiki kapitałów obcych	A	141,10	192,71	76,87
	B	125,14	154,80	69,15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bilansów nadleśnictw.

Tak wysoka ich dynamika mogłaby oznaczać niekorzystne zmiany w kapitałach przedsiębiorstw, lecz w obu przypadkach przewagę w bilansie stanowiły kapitały własne, więc duże zmiany w obcych źródłach finansowania nie były zagrożeniem dla stabilności pozycji przedsiębiorstw. Widać to dokładniej przy badaniu struktury kapitału za pomocą dwóch wskaźników udziału kapitałów (tab. 4).

Tabela 4. Struktura kapitału [w %]

Wyszczególnienie		2002	2003	2004	2005
Wskaźnik udziału kapitałów własnych	A	91,31	87,75	78,17	84,39
	B	89,35	86,98	80,98	87,76
Wskaźnik udziału kapitałów obcych	A	8,69	12,25	21,83	15,61
	B	10,65	13,02	19,02	12,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bilansów nadleśnictw.

Struktura badanych kapitałów w obu przypadkach mieściła się w granicach 80-90% kapitałów własnych i 10-20% kapitałów obcych. Oznacza to bardzo wysoki stopień samofinansowania przedsiębiorstwa i zarazem niski poziom zadłużenia. Poza tym w całym badanym okresie zachowana była podobna relacja kapitału własnego do obcego. „Wysoki udział kapitałów własnych w ogólnej sumie kapitałów świadczy o mocnych podstawach finansowych przedsiębiorstwa oraz o jego niezależności od kapitałów obcych” [Gabrusiewicz 2002, s. 91].

Nadleśnictwa osiągają przychody przede wszystkim z działalności podstawowej. W całym rozpatrywanym okresie następował stopniowy wzrost przychodów ogółem. Wartość przychodów ogółem wzrastała sukcesywnie we wszystkich latach i wystąpiła tu podobna zależność między przychodami netto ze sprzedaży i przychodami ogółem (tab. 5).

Tabela 5. Struktura przychodów Nadleśnictwa „A” i „B” (w %)

Przychody	Nadleśnictwo A				Nadleśnictwo B			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Przychody netto ze sprzedaży	99,14	99,23	98,18	98,58	96,93	95,74	97,77	98,50
Pozostałe przychody operacyjne	0,43	0,24	0,68	0,91	2,59	4,06	1,52	0,82
Przychody finansowe	0,38	0,53	1,14	0,51	0,48	0,20	0,71	0,68
Zyski nadzwyczajne	0,05	0	0	0	0	0	0	0
Przychody ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie rachunku zysków i strat.

Wskaźniki rentowności Nadleśnictwa „A” w 2002 r. informują, że zainwestowany majątek, inwestycje z kapitału własnego oraz przychody ze sprzedaży przynosiły zysk. Kolejny rok to spadek wszystkich wskaźników, choć widać niewielkie zyski. W 2004 r. wskaźniki pokazują straty. W 2005 r. nastąpiła znaczna poprawa i wskaźniki wykazują zysk.

Tabela 6. Wskaźniki rentowności Nadleśnictwa „A”

Wyszczególnienie	2002	2003	Zmiana 02/03	2004	Zmiana 04/05	2005	Zmiana 04/05
Rentowność majątku (ROA)	4,98	0,45	-3,53	-2,86	-3,31	2,88	+5,74
Rentowność kapitału własnego (ROE)	5,64	0,50	-5,14	-3,45	-3,95	3,54	+6,99
Zyskowność netto sprzedaży	5,02	0,39	-4,63	-2,43	-2,82	2,75	+5,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie bilansów i rachunków zysków i strat.

Dla Nadleśnictwa „B” w 2002 r. każdy ze wskaźników pokazuje stratę. W 2003 r. nastąpiła dość znaczna poprawa i wtedy rentowność majątku, kapitału własnego oraz zyskowność netto sprzedaży wzrosły. Rok 2004 ponownie przynosi niewielkie straty. Kolejny rok 2005 to znacząca poprawa wszystkich wskaźników.

Tabela 7. Wskaźniki rentowności Nadleśnictwa „B”

Wyszczególnienie	2002	2003	Zmiana 02/03	2004	Zmiana 03/04	2005	Zmiana 04/05
Rentowność majątku (ROA)	-4,29	3,16	+7,45	-0,78	-3,94	9,01	+9,79
Rentowność kapitału własnego ROE)	-4,73	3,59	+8,32	-0,93	-4,52	10,66	+11,59
Zyskowność netto sprzedaży	-7,25	4,48	+11,73	-0,80	-5,28	9,30	+10,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie bilansów i rachunków zysków i strat.

Porównanie wskaźników w korzystniejszym świetle stawia Nadleśnictwo „A”, gdyż tu tylko w jednym z badanych lat rentowność wykazywała straty. W drugim Nadleśnictwie, pomimo że w dwóch z czterech badanych lat wykazane były straty, to w pozostałych latach osiągnęte zyski są na dużo wyższym poziomie.

Tabela 8. Wskaźniki szybkości obrotu należnościami (w dniach)

Wyszczególnienie	2002	2003	Zmiana 02/03	2004	Zmiana 04/05	2005	Zmiana 04/05
Szybkość obrotu należnościami A	30,1	32,1	+2	29	-3,1	27,4	-1,6
Szybkość obrotu należnościami B	41,6	46,3	+4,7	42	-4,3	34	-8

Źródło: opracowanie własne na podstawie bilansów i rachunków zysków i strat.

Przeciętny czas rozliczeń należności w obu przypadkach pogorszył się w 2003 r. W Nadleśnictwie „A” wydłużył się o 2 dni, w Nadleśnictwie „B” o prawie 5 dni. W kolejnych latach nastąpiła poprawa i skrócenie okresu rozliczeń należności do niecałych 28 dni w „A” i 34 dni w przypadku „B”.

Tabela 9. Wskaźniki stopnia spłaty zobowiązań (w dniach)

Wyszczególnienie	2002	2003	Zmiana 02/03	2004	Zmiana 04/05	2005	Zmiana 04/05
Stopień spłaty zobowiązań A	22	11,1	-10,9	11,9	+0,8	15,9	+4
Stopień spłaty zobowiązań B	15,8	13,6	-2,2	19	+5,4	21	+3

Źródło: opracowanie własne na podstawie bilansów i rachunków zysków i strat.

Przeciętny czas rozliczeń zobowiązań w obu badanych obiektach skrócił się w 2003 r. a w pozostałych latach wydłużył. W 2003 r. wynosił tylko 11 dni w przypadku „A” i 13 dni w przypadku „B”, natomiast do 2005 r. wzrósł do 16 dni dla „A” i aż 21 dni dla „B”.

Tabela 10. Wskaźniki szybkości obrotu zapasów (w dniach)

Wyszczególnienie	2002	2003	Zmiana 02/03	2004	Zmiana 04/05	2005	Zmiana 04/05
Szybkość obrotu zapasów A	20,1	12,4	-7,7	9,3	-3,1	11,9	+2,6
Szybkość obrotu zapasów B	15,2	13,1	-2,1	13	-0,1	17	+4

Źródło: opracowanie własne na podstawie bilansów i rachunków zysków i strat.

Przeciętny czas trwania jednego cyklu obrotowego zapasów w okresie 2002-2004 skrócił się dla obu przedsiębiorstw, czyli następowało stopniowe zwiększanie efektywności wykorzystywania zapasów. W 2005 r. nastąpiło pogorszenie wskaźników zarówno dla Nadleśnictwa „A” (wydłużenie okresu o prawie 3 dni), jak i dla Nadleśnictwa „B”, gdzie okres wydłużył się o 4 dni.

5. Podsumowanie

Analiza porównawcza bilansów z okresu 2002-2005 w obu badanych obiektach pokazuje takie same zależności występujące między elementami aktywów i pasywów. Struktura aktywów w obu przypadkach wskazuje znaczną przewagę majątku trwałego nad obrotowym, który stanowi 75-80% wszystkich aktywów. Świadczy to, co prawda, o małej elastyczności majątku, lecz jednocześnie o tym, że ma on swoje pokrycie w kapitale własnym każdego z badanych przedsiębiorstw, które jako część Lasów Państwowych reprezentują Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia. Podobnie przedstawia się sytuacja w pasywach obu przedsiębiorstw. Tam znowu kapitały własne w całym badanym okresie stanowią 80-90% całości pasywów. Świadczy to o stabilnej pozycji finansowej Nadleśnictw oraz o ich niezależności od kapitałów obcych.

Wyniki finansowe są uzależnione od działalności podstawowej. Kształtowanie się wartości wyników netto w Nadleśnictwie „A” jest takie samo jak kształtowanie się wyników brutto ze sprzedaży. W Nadleśnictwie „B” sytuacja przedstawiałaby się identycznie, gdyby nie strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych, która wystąpiła w 2004 r. Nadleśnictwo „A” odnotowało stratę netto na działalności w 2004 r., natomiast Nadleśnictwo „B” w latach 2002 i 2004.

Analiza wskaźnikowa sytuacji ekonomiczno-finansowej badanych Nadleśnictw potwierdza wcześniejsze ustalenia. Wskaźniki rentowności wykazują w prawie całym okresie zyskowność działalności Nadleśnictw. Wskaźniki sprawności działania także pokazują korzystne kształtowanie się zmian. Skróciły się okresy rozliczeń należności oraz rozliczeń zobowiązań, zwiększyła się również efektywność wykorzystywania zapasów w każdym z badanych obiektów.

Literatura

- Czechowski M., *Analiza porównawcza sprawozdań finansowych na przykładzie Nadleśnictwa A i B za lata 2002-2005* (opracowanie nie publikowane), Szczecin 2007.
Gabrusiewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2002.
Kołaczyk Z., *Rachunkowość finansowa*, AE, Poznań 1999.

COMPARATIVE ANALYSIS OF 'A' AND 'B' ENTERPRISES ADMINISTRATION

Summary

This work aims at the comparative economic analysis of two forest inspectorates. They manage among others the forest economy, the construction and maintenance of the forest tracts and the amelioration facilities as well as the supervision of the forest administration in the woods not owned by the State. The investigation period includes the years 2002-2005. The source data of the analyzed firms were used. The analysis was based on the selected indexes. The analyzed forest inspectorates 'A' and 'B' administer similar areas of about 19.000 ha each. The average yearly employment in the analyzed period equalled 5.476 people. The administration of the forest inspectorate involves the implementation of the sustainable development principle.

The comparative analysis of the balance for the years 2002-2005 in both investigated objects indicates the same relations between the assets and liabilities. The structure of assets in both cases indicates a considerable prevalence of the fixed over the movables. The rate of return indicates profits in the forest inspectorates administration in the entire period. The administration effectiveness also indicates beneficial trends in those changes. The average collection and liabilities periods improved, and so did the inventory turnover in each analyzed period.